

Актуальна тема

Actual Subject

DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2026.01.003>

Маруняк Є. О.

0000-0002-6743-6883

Чехній В. М.

0000-0003-1430-9175

Інститут географії Національної академії наук України, Київ

Наукові здобутки співробітників Інституту географії НАН України у 2025 році

УДК 001.89:910.1]:001.32(477)ІГНАНУ"2025"(045)

Метою публікації є висвітлення основних наукових напрацювань Інституту географії НАН України за науково-дослідними роботами, проведеними у 2025 р. Особливу увагу приділено питанням оцінки впливів на навколишнє середовище, суспільним трансформаціям на всіх просторових рівнях, розширенню міжнародного співробітництва та адаптації європейського досвіду з урахуванням реалій російсько-української війни.

Ключові слова: географія, методологія, методи, рекомендації, російська агресія, впливи, наслідки.

У 2025 р. науковці Національної академії наук України продовжували формувати інтелектуальний фундамент резильєнтності країни, регіонів та громад в умовах військової агресії росії. Так, були успішними міждисциплінарні дослідження, і щодо підвищення обороноздатності України, і щодо пошуку стратегій її розвитку в умовах війни, підтримки європейської інтеграції. Очікувано, що значна увага приділялась ідентифікації та оцінюванню збитків для екосистем й антропогенізованого середовища, зокрема і з використанням ГІС технологій, у відповідності з трендом діджиталізації, а також настанов Зеленої угоди Європейського Союзу. Внесок географів був спрямований на вдосконалення методологічних і методичних підходів оцінювання територій із застосуванням різних типів даних, насамперед дистанційного зондування Землі. Формувались методики оцінювання впливу бойових дій на ландшафти, лесовий

покрив та ґрунти. У контексті забезпечення просторового розвитку аналізувалась еволюція просторових структур, що охоплювало понад сторічний період трансформації міської мережі України, а також сучасні трансформації міського простору, вивчались окремі аспекти забезпечення просторової справедливості. Відбувся обмін досвідом в рамках польсько-української експертної платформи з просторового планування, одним з результатів якого стало видання спільної монографії щодо міграційних процесів під час повномасштабної війни. Тривали роботи з впровадження принципів екологічного планування, зокрема з підтримання секторальних політик і освітнього процесу, з урахуванням політики окремих країн Європейського Союзу, насамперед Німеччини. Дискусії в географічних колах фокусувались також на майбутньому наук про Землю у довгостроковій перспективі, як інструменту просторового розвитку, що зорієн-

Цитування:

Маруняк Є. О., Чехній В. М. (2026). Наукові здобутки співробітників Інституту географії НАН України у 2025 році. *Український географічний журнал*. 1, 3–7. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2026.01.003>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026.

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

тований на забезпечення збалансованого майбутнього України [1, 8].

Діяльність Інституту за попередні 5 років отримала високу оцінку за результатами держаної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності за науковим напрямом «Суспільний». Інститут географії НАН України було віднесено до групи «А» (наказ Міністерства освіти і науки України від 27 червня 2025 р. № 945).

У 2025 р. Інститут проводив дослідження за 11 науководослідними роботами.

За проектом, що виконувався за пріоритетним напрямом «Технології критичних корисних копалин, проблеми хімічного, радіаційного та біологічного моніторингу стану довкілля та його відновлення» на 2025–2026 рр. у межах бюджетної програми «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (КПКВК 6541230) на 2025–2026 рр. **«Об'єднаний інструментарій ландшафтного планування та дистанційного зондування Землі для комплексної оцінки стану довкілля України в умовах війни та повоєнного відновлення»** було розроблено методологію оцінювання стану екосистем із застосуванням об'єднаного інструментарію ландшафтного планування та дистанційного зондування Землі, з урахуванням міжнародного та національного досвіду (чл.-кор. НАН України Є. О. Маруняк, акад. НАН України Л. Г. Руденко, чл.-кор. НАН України С. А. Лісовський, В. М. Чехній, І. В. Гукалова, Р. О. Спиця, К. А. Поливач, Л. О. Єлістратова, О. А. Апостолов та ін.).

За грантом НАН України дослідницьким лабораторіям/групам молодих вчених НАН України для проведення досліджень за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки 2024–2025 рр. (КПКВК 6541230) **«Резильєнтність та потенціал відновлення аграрної сфери територіальних громад Київського Придніпров'я, що постраждали від російської агресії»** було обґрунтовано ключові фактори стійкості агросфери територіальних громад Київського Придніпров'я, що постраждали від російської агресії та визначено наукові засади для опрацювання шляхів їх повоєнного відновлення [2] (А. С. Кушнір, О. М. Лейберюк, В. М. Швайко, В. П. Молодика).

За проектом, що виконувався в рамках науково-дослідних робіт молодих учених НАН України

на 2025–2026 рр. **«Геопросторова оцінка впливу бойових дій на лесовий покрив України (у межах степової зони)»** було опрацьовано методологію оцінювання впливу бойових дій на наукову та геотуристичну цінність лесово-ґрунтових розривів, обґрунтовано можливість використання запропонованої методики для оцінювання впливу бойових дій на інші природні об'єкти (О. С. Бончковський, О. М. Лейберюк, В. М. Швайко).

За іншою відомчою тематикою, затвердженою Президією НАН України:

За темою **«Міська мережа України: зріз історичних змін і їх картографування з метою підвищення ефективності регіонального розвитку»** вперше за останні 125 років, спираючись на дані переписів населення і аналіз головних чинників впливу, було здійснено дослідження особливостей формування міської мережі України та виявлено тенденції змін в розселенні міського населення, що є основою для майбутніх робіт з відновлення України та забезпечення її повоєнного розвитку [7, 9] (акад. НАН України Л. Г. Руденко, А. І. Бочковська, О. М. Лейберюк, К. А. Поливач, М. М. Вишня та ін.).

За темою **«Ландшафти України в умовах війни: трансформації та шляхи відновлення»** було опрацьовано методологію дослідження впливів воєнних дій на ландшафти України, що ґрунтується на ландшафтознавчій та ландшафтно-екологічній інтерпретації вітчизняного та зарубіжного досвіду оцінки впливів війни на довкілля (В. М. Чехній, Л. Ю. Сорокіна, О. Г. Голубцов, Л. М. Тимуляк та ін.).

За темою **«Геоморфогенез урбанізованої природно-антропогенної системи м. Києва у поствоєнний період»** було здійснено оцінювання рельєфу та рельєфоутворювальних відкладів території м. Києва для екологоорієнтованого поствоєнного розвитку геоморфосистеми. Також було проведено великомасштабне картографування рельєфу урбанізованої геоморфосистеми території м. Києва як основи для проведення прикладних інженерно-геоморфологічних та еколого-геоморфологічних досліджень. Уточнено схему районування урбогеоморфосистеми території м. Києва за ступенем інженерно-геоморфологічного ризику (Р. О. Спиця, А. В. Матошко, О. Б. Багмет, О. С. Бончковський, М. Л. Антошук, Г. В. Романенко).

За темою **«Методологія поетапних реконструкцій природних умов рівнинної території»**

України у четвертинному періоді та її реалізація в геоінформаційній системі» було здійснено палеогеографічні інтерпретації результатів аналітичних досліджень за матеріалами обстежень археологічних та палеогеографічних пам'яток для відтворення палеогеографічних обстановок плейстоцену і голоцену в межах модельних регіонів території України з використанням створеної веб-орієнтованої геоінформаційної системи «Paleo web-GIS» (Ж. М. Матвіїшина, А. С. Івченко, С. П. Дорошкевич, С. П. Кармазіненко, А. С. Кушнір).

За темою **«Функціональна структуризація території України та її зміни в умовах російської військової інтервенції»** було розроблено схему функціонально-територіальної структуризації господарства і розселення України та її трансформації в умовах повномасштабної війни. Також було опрацьовано методику визначення основних компонентів територіальної організації суспільства з використанням засобів дистанційного зондування Землі. Виділено, станом на 2022 р., 89 функціональних урбанізованих територій і здійснено їх типізацію за критеріями чисельності населення та площі, кількості ядер консолідації, співвідношення населення у них та в межах їхніх субурбій. Обґрунтовано рамкові рекомендації щодо вдосконалення функціональної спеціалізації господарських центрів [4, 6] (Г. П. Підгрушний, В. П. Нагірна, Н. І. Провотар, Л. О. Єлістратова, О. А. Апостолов, С. О. Остапенко, В. В. Бондар та ін.).

За темою **«Методологія забезпечення розвитку територіальних громад на засадах просторової справедливості»** було здійснено аналіз розвитку територіальних громад у вимірі просторової справедливості з урахуванням наслідків воєнних дій в Україні. Зокрема було визначено головні чинники, які призвели до поглиблення просторової несправедливості після початку повномасштабного вторгнення РФ. Також було виявлено відмінності в оцінках просторової справедливості мешканцями західного регіону України відносно респондентів з усіх територіальних громад України [3, 5] (чл.-кор. НАН України С. А. Лісовський, чл.-кор. НАН України Є. О. Маруняк, І. В. Гукалова, А. А. Мозговий, С. А. Покляцький, О. Л. Дронова, Т. А. Гринюк, І. В. Патока та ін.).

За договором з Міністерством освіти і науки України **«Комплексне наукове дослідження**

концептуалізації просторової трансформації України в умовах війни та повоєнного відновлення» Обґрунтовано методику тематичних геоморфологічних та палеогеографічних досліджень, проведено польові геоморфологічні та палеогеографічні дослідження в межах окремих територіальних громад Київського Придніпров'я, які зазнали пошкоджень внаслідок воєнних дій. Охарактеризовано рельєф, рельєфоутворювальні відклади та процеси районів досліджень, їх трансформації внаслідок воєнних дій. Розроблено структуру бази даних моніторингових досліджень стану рельєфу та ґрунтового покриву, пошкоджених внаслідок воєнних дій. Створено просторові бази даних населених пунктів України, що зазнали військового впливу, визначено його види й тривалість. На основі даних ACLED підраховано кількість подій і створено серію карт, які відображають масштаби та інтенсивність руйнувань. Визначено основні чинники впливу війни на ландшафти та їх механічні, фізичні та хімічні форми прояву в ландшафті на рівні окремих компонентів та ландшафту у цілому. Опрацьовано і узагальнено досвід відбудови країн, територія яких в минулому (далекому чи відносно недавньому) була ареною воєнних дій, або зазнавала бомбардувань і ракетних обстрілів. Здійснено роботи з розробки методики використання супутникової інформації для визначення функціональних урбанізованих територій, як основних форм територіальної організації суспільства (чл.-кор. НАН України Є. О. Маруняк, чл.-кор. НАН України С. А. Лісовський, акад. НАН України Л. Г. Руденко, Г. П. Підгрушний, В. М. Чехній, Р. О. Спиця, С. П. Дорошкевич та ін.).

Протягом 2025 р. співробітники Інституту отримали свідоцтва про державну реєстрацію таких об'єктів права інтелектуальної власності:

- збірка карт з описом "Electronic atlas «Ukraine. Cultural Landscape Heritage» (К. А. Поливач, В. С. Чабанюк, В. І. Подвойська);
- збірка картографічних творів «Механічний вплив воєнних дій на ґрунтовий покрив орних земель окремих територіальних громад Київської області (Бучанська, Великодиммерська та Макарівська ТГ)» (А. С. Кушнір, О. М. Лейберюк, В. М. Швайко);
- комп'ютерна програма «Веб-орієнтована геоінформаційна система палеогеографіч-

них досліджень України» (Ж. М. Матвіїшина, С. П. Дорошкевич, С. П. Кармазиненко, О. В. Мацібора, А. С. Івченко, А. С. Кушнір);

- наукові статті «Просторова справедливість: географічна концептуалізація в умовах війни в Україні» (Є. О. Маруняк, С. А. Лісовський, І. В. Гукалова, А. А. Мозговий, С. А. Покляцький, О. В. Горміз) та «Інклюзивність та екологічні пріоритети міського розвитку як складові якості життя населення (прикладні моделі міст)» (Є. О. Маруняк, С. А. Лісовський, І. В. Гукалова, А. А. Мозговий, С. А. Покляцький,).

Інститут географії НАН України був спів-організатором міжнародних науково-практичних заходів, що проводились в 2025 р., зокрема:

- онлайн-події «ГеоВатра» у рамках глобальної ініціативи Міжнародного географічного союзу «GeoNight» (у співпраці з Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича);

- V Міжнародної науково-практичної конференції «Географічна наука та освіта: перспективи й інновації» (у співпраці з Університетом Григорія Сковороди в Переяславі);

- Міжнародного семінару «Європейський досвід розробки освітніх програм з екологічного планування та їх впровадження в Україні» (у співпраці з Берлінським технічним університетом);

- Міжнародного науково-практичного семінару «Архіви природи Центральної та Східної Європи: від гелазію до антропоцену» (у співпраці з Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, Національним природним парком «Хотинський» та ГО «Наука і природа»).

Детальніше про ці заходи — на офіційних веб-сторінках НАН України та Інституту географії НАН України: <https://www.nas.gov.ua/> та <https://igu.org.ua/>

У 2025 р. за участі науковців Інституту було підготовлено і вийшли в світ такі видання:

1. Komornicki, T., Wisniewski, R., Jakubowski, A., Szejgiec-Kolenda, B. Maruniak, Eu. (2025). *Cross-border Mobility in Eastern European Union Countries : External Shocks and Regional Resilience*. Published by Routledge. 300 p. ISBN 1032701757 / 9781032701752.

2. Маруняк Є. О., Дідух Я. П., Лісовський С. А. та ін. (2025). *Геоінформаційна система з просторового оцінювання деградації довкілля України внаслідок російської агресії*. Під ред. Є. О. Маруняк. К. 115 с. ISBN 978-617-14-0494-6.

3. Краковський С. (2025). *Електронні атласи: тенденції розвитку та методологія дослідження*. Ін-т географії НАН України. Київ: ТОВ «Прінтту». 268 с. ISBN 978-617-8754-23-5.

Література [References]

1. Gukalova, I. V., Dronova, O. L., Lisovskyi, S. A., Maruniak, Ye. O., Mozhovyi, A. A., Pidgrushnyi, G. P., Rudenko, L. G. et al. (2025). Geography in 2050 — the Vision of Ukrainian Scientists. *Ukrainian Geographical Journal*. 3(131): 20–30. [In Ukrainian]. [Гукалова І. В., Дронова О. Л., Лісовський С. А., Мальчикова Д. С., Маруняк Є. О., Мозговий А. А., Підгрушний Г. П., Руденко Л. Г. та ін. (2025). Географія у 2050 році — бачення науковців України. *Український географічний журнал*. 3. 20–30]. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.03.020>.
2. Rudenko, L. H. (2025). New Ways to Update Geography — Introduction from Editor-in-Chief. *Ukrainian Geographical Journal*. 3(131): 3–8. [In Ukrainian.] [Руденко Л. Г. (2025). Про майбутнє географії — слово головного редактора. *Український географічний журнал*. 2025. 3. 3–8. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.03.003>.
3. Gukalova, I. V., Pokliatskyi, S. A., Leiberiuk, O. M., Shvaiko, V. M., & Kushnir, A. S. (2025). Social Preconditions for the Transformation of Household Farming Practices in Communities of Kyiv Prydniprovya Region During the War. *Ukrainian Geographical Journal*, 4. 65–80. [In Ukrainian] [Гукалова І. В., Покляцький С. А., Лейберюк О. М., Швайко В. М., Кушнір А. С. (2025). Соціальні передумови змін аграрної практики домогосподарств в окремих громадах Київського Придніпров'я. *Український географічний журнал*, 4. 65–80. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.04.065>.
4. Polyvach, K. A. (2025). Electronic Atlas “Ukraine. Cultural And Landscape Heritage”: Conceptual Foundations and Experience of Creation. *Ukrainian Geographical Journal*. 1. 62–75. [In Ukrainian.] [Поливач К. А. (2025). Електронний атлас «Україна. Культурно-ландшафтна спадщина»: концептуальні засади та досвід створення. *Український географічний журнал*. 1. 62–75. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.01.062>.
5. Rudenko, L. G., Bochkovska, A. I., Leiberiuk, O. M., & Vyshnia, M. M. (2025). Regional Features of Changes in the Number and Density of the Urban Population of Ukraine for 125 Years (Cartographic Analysis). *Ukrainian Geographical Journal*, 4. 81–89. [In Ukrainian.] [Руденко Л. Г., Бочковська А. І., Лейберюк О. М., Вишня М. М. Регіональні зміни розселення міського населення України за 125 років (картографічний аналіз трендів). *Український географічний журнал*. 4. 81–89.]. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.04.081>.

6. Nahirna, V. P., Rudenko, L. H. (2025). Spatial and Functional Dynamics of Suburban and Rural Zones in the Kyiv Metropolitan Area amid Global and Military Challenges. *Ukrainian Geographical Journal*. 2. 47–58. [In Ukrainian.] [Нагірна В. П., Руденко Л. Г. (2025). Зміни у функціональній визначеності приміської сільської місцевості Київського метрополіса в умовах глобальних трансформацій і воєнних викликів. *Український географічний журнал*. 2. 47–58.]. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.02.047>.
7. Pidgrushnyi, G. P., Yelistratova, L. O., Apostolov, O. A., & Provotar, N. I. (2025). The Use of Satellite Information in the Study of the Spatial Organization of Society. *Ukrainian Geographical Journal*. 3. 51–60. [In Ukrainian.] [Підгрушний Г. П., Єлістратова Л. О., Апостолов О. А., Провотар Н. І. (2025). Використання супутникової інформації у дослідженні територіальної організації суспільства. *Український географічний журнал*. 3. 51–60.]. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.03.051>.
8. Melnychuk, G. V., & Dronova, O. L. (2025). Integrated Urban Development: Organization of Communications within the Planning Process. *Ukrainian Geographical Journal*. 3(131): 61–74. [In Ukrainian.] [Мельничук Г. В., Дронова О. Л. (2025). Інтегрований міський розвиток: організація комунікацій в рамках планувального процесу. *Український географічний журнал*. 3. 61–74.]. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.03.061>.
9. Patoka, I. V., Krusanov, D. A. (2025). Indication of Spatial Justice through the Accessibility of Social Services: Contemporary German Experience. *Ukrainian Geographical Journal*. 3(131): 87–97. [In Ukrainian.] [Патока І. В., Крусанов Д. А. (2025). Індикація просторової справедливості через доступність соціальних послуг: сучасний досвід Німеччини. *Український географічний журнал*. 3. 87–97.]. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2025.03.087>.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2026,
прийнята до друку 20.01.2026.

Maruniak, Eu. O.

 0000-0002-6743-6883

Chekhniy V. M.

 0000-0003-1430-9175

Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

Scientific Achievements of the Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine in 2025

UDC 001.89:910.1]:001.32(477)IGNASU"2025"(045)

The purpose of the publication is to highlight the main scientific achievements of the Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine on research work carried out in 2025. Particular attention is paid to the issues of environmental impact assessment, social transformations at all spatial levels, expansion of international cooperation and adaptation of European experience considering the realities of the Russia-Ukraine war.

Keywords: *geography, methodology, methods, recommendations, Russian aggression, impacts, consequences.*

For citation:

Maruniak, Eu. O., & Chekhniy, V. M. (2025). Scientific Achievements of the Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine in 2025. *Ukrainian Geographical Journal*. 1. 3–7. [In Ukrainian] DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2026.01.003>

Copyright © 2026 Publishing House *Akademperyodyka* of the National Academy of Sciences of Ukraine.

The article is published under the open access license CC BY-NC-ND license

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>